

PENERAPAN KEMAHIRAN INSANIAH (KI) KEPADA PELAJAR DALAM AKTIVITI PENGAJARAN & PEMBELAJARAN DI IPTA

Mohd Zaki Kamsah, Mohd Salleh Abu & Wahid Razzaly

Abstrak : Modul Pembangunan Kemahiran Insaniah untuk Institusi Pengajian Tinggi Malaysia yang telah dilancarkan oleh Menteri Pengajian Tinggi Malaysia bertujuan bagi melahirkan modal insan berkualiti, berkejuruan dan mampu berdaya saing hingga ke peringkat antarabangsa. Tujuh elemen Kemahiran Insaniah (KI) telah dikenalpasti untuk dijadikan atribut yang perlu dikuasai oleh graduan IPTA. Elemen KI tersebut ialah Kemahiran Berkomunikasi, Pemikiran Kritis dan Kemahiran Menyelesaikan Masalah, Kemahiran Kerja Berpasukan, Pembelajaran Berterusan dan Pengurusan Maklumat, Kemahiran Keusahawanan, Etika dan Moral Profesional serta Kemahiran Kepemimpinan. Modul yang dihasilkan juga telah menggariskan beberapa pendekatan yang sesuai untuk diambil oleh semua IPTA bagi menerapkan KI di kalangan pelajar. Satu kajian telah dijalankan dengan kerjasama pihak Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia pada penghujung 2007 di kalangan semua staf akademik di IPTA bagi mengenalpasti tahap kesediaan, pengetahuan dan kemahiran mereka serta sokongan institusi berkaitan aktiviti penerapan KI. Kajian juga telah mengenalpasti kekurangan dan masalah yang dihadapi oleh staf akademik dalam menerap aktiviti KI dalam P&P yang mereka kendalikan. Secara keseluruhan majoriti responden bukan sahaja telah menyedari keperluan menerapkan KI di kalangan pelajar dalam P&P tetapi juga bersetuju dan bersedia untuk melaksanakannya di IPTA masing-masing. Kajian juga telah mengenalpasti masalah utama ialah kekurangan pengetahuan dan kemahiran untuk menerap dan menilai KI dalam P&P, kekangan masa (akibat perlu menghabiskan silibus kursus yang dikendalikan) serta kekurangan bahan/dokumen rujukan yang boleh membantu mereka melaksanakan aktiviti tersebut. Bagaimanapun, masalah fundamental seperti tentangan dan ketidaksediaan mereka untuk melaksanakan aktiviti penerapan KI di kalangan pelajar dalam P&P ini bukan sebahagian dari masalah kepada majoriti responden.

Kata kunci : *Kemahiran insaniah, pelajar, aktiviti pembelajaran dan pengajaran*

Pendahuluan

Memiliki ijazah semata-mata masih tidak boleh menjamin seseorang graduan mendapat pekerjaan yang diidamkan kerana persaingan yang sengit di dunia pasaran kerjaya hari ini. Modul Pembangunan Kemahiran Insaniah (*Soft Skills*) untuk Institusi Pengajian Tinggi Malaysia telah dilancarkan pada 22 Ogos 2006 bertujuan bagi melahirkan modal insan berkualiti, berkejuruan dan mampu berdaya saing hingga ke peringkat antarabangsa. Antara kemahiran yang telah dikenalpasti bagi tujuan pelaksanaan disemua IPTA adalah kemahiran berkomunikasi, pemikiran kritis dan kemahiran menyelesaikan masalah, kemahiran kerja berpasukan, pembelajaran berterusan dan pengurusan maklumat, kemahiran keusahawanan, etika dan moral profesional serta kemahiran kepemimpinan.

Modul yang dihasilkan telah menggariskan beberapa pendekatan yang boleh diambil oleh semua IPTA bagi menerapkan KI di kalangan pelajar. Antara pendekatan yang diutarakan adalah pembangunan KI melalui aktiviti formal P&P, pembangunan KI berasaskan program sokongan dan pembangunan KI melalui aktiviti kehidupan dikampus. Bagi kaedah pembangunan KI melalui aktiviti formal P&P, dua model telah dicadangkan iaitu model matapelajaran mandiri (*stand-alone subject*) dan model terapan (*embedded*). Staf akademik secara umumnya akan menggunakan model terapan bagi membangunkan KI dalam P&P yang dikendalikan. Pelbagai aktiviti P&P juga telah dicadangkan dalam modul bagi pelaksanaan dengan menggunakan model

terapan kerana pendekatan ini memberi peluang kepada semua staf akademik untuk membangunkan KI di kalangan pelajar mereka.

Objektif Kajian

Secara umum, objektif kajian ini adalah untuk mendapatkan maklumat asas mengenai status dan keberkesanan aktiviti yang telah dijalankan di peringkat IPTA dalam membangunkan KI di kalangan pelajar mereka, khususnya inisiatif yang berasaskan aktiviti P&P. Secara khusus, objektif kajian adalah:

1. Mengenalpasti tahap kesediaan, pengetahuan dan kemahiran staf akademik di IPTA bagi menerapkan KI dalam P&P yang dikendalikan.
2. Mengenalpasti maklumat asas utama berkaitan pelaksanaan aktiviti penerapan KI (tahap pelaksanaan, elemen KI yang sering diterapkan, kaedah P&P digunakan, penilaian KI, dll) di kalangan pelajar IPTA.
3. Mengenalpasti kekurangan dan masalah yang dihadapi oleh staf akademik dalam menerap aktiviti KI dalam P&P yang mereka kendalikan.

Metodologi Kajian

Kajian ini menggunakan soal selidik untuk mengumpulkan maklumat kuantitatif asas berkaitan aktiviti penerapan KI yang diamalkan oleh staf akademik IPTA, khususnya yang berkaitan dengan aktiviti P&P. Fokus kajian ialah untuk mendapatkan maklumat asas yang boleh digunakan oleh KPT dan IPTA untuk mengenalpasti dan mengambil tindakan susulan bagi tujuan mempertingkatkan keberkesanan program penerapan KI di kalangan pelajar IPTA. Maklumat dikumpulkan dari golongan staf akademik yang sepatutnya merupakan pengamal aktiviti penerapan KI. Soal selidik diedarkan mengandungi empat bahagian iaitu:

- a. Bahagian A (Latar Belakang Responden)
- b. Bahagian B (Kesediaan, Pengetahuan & Kemahiran Individu Serta Sokongan Institusi Dalam Menerapkan KI)
- c. Bahagian C (Pelaksanaan Penerapan KI Dalam P&P)
- d. Bahagian D (Permasalahan Yang Dihadapi Oleh Staf Akademik Dalam Menerapkan KI Dalam P&P)

Jadual 1: Pecahan Bilangan Borang Soal Selidik Yang Diedarkan dan Anggaran Bilangan Staf Akademik Aktif Bagi Setiap IPTA

IPTA	Bilangan Borang SS Diedarkan	Anggaran Bilangan Staf Akademik
UDM	200	126
UIA	800	687
UiTM	3600	2980
UKM	800	576
UM	800	1125
UMK	100	13
UMP	200	181
UMS	300	378
UMT	200	191

UniMAP	200	178
UNIMAS	300	342
UPM	800	1109
UPNM	100	47
UPSI	300	305
USIM	200	176
USM	800	954
UTeM	300	312
UTHM	400	407
UTM	800	1044
UUM	800	948
Keseluruhan	11,200	12,079

Borang-borang soal selidik yang telah dicetak diedarkan ke semua IPTA oleh pihak Jabatan Pengajian Tinggi (JPT) pada bulan November 2007 mengikut agihan seperti dalam Jadual 1. Penerimaan borang secara berkelompok dilakukan oleh pihak JPT dan diserahkan ke pihak UTM untuk dianalisis. Pihak JPT juga telah mengeluarkan beberapa surat peringatan kepada pihak IPTA bagi mengembalikan borang-borang yang telah diedarkan bagi memastikan kadar pulangan yang tinggi.

Dapatan Kajian

Bahagian A: Latarbelakang Responden

Berasaskan kepada bilangan borang yang diproses sebanyak 30.5% daripada jumlah bilangan staf aktif di IPTA telah mengembalikannya. Peratusan tertinggi pulangan borang adalah dari UDM, UMK, UMP, UteM dan UTHM dengan kadar melebihi 50% manakala UPNM tidak mengembalikan sebarang borang (lihat Jadual 2).

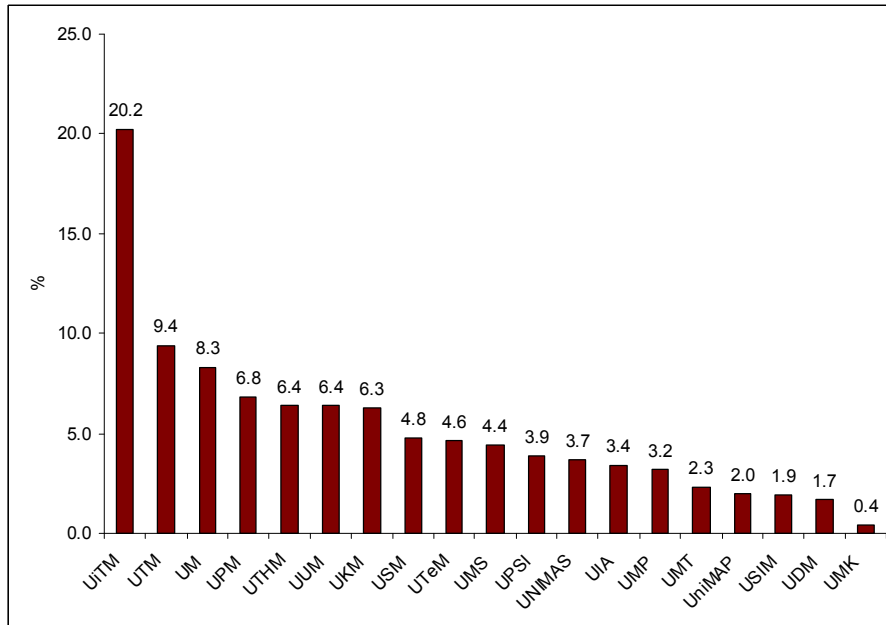
Daripada keseluruhan borang yang diproses (3696 borang), peratusan tertinggi adalah dari UiTM dengan bilangan responden melebihi 20% dan setiap IPTA lain menyumbang kurang dari 10% setiap satu (lihat Rajah 1).

Maklumat asas lain berkaitan responden adalah seperti ditunjukkan dalam Jadual 3 (Peratusan Responden Mengikut Kategori Fakulti/Bidang Pengajian), Jadual 4 (Peratusan Responden Mengikut Kategori Gred Jawatan), Jadual 5 (Peratusan Responden Mengikut Pengalaman Mengajar) dan Jadual 6 (Peratusan Responden Mengikut Jantina).

Jadual 2: Bilangan dan Peratusan Borang Soal Selidik Yang Dikembalikan (Berbanding Bilangan Staf Aktif)

IPTA	Bil. Borang Dikembalikan	Peratus Borang Dikembalikan
UDM	64	50.8
UIA	125	18.2
UiTM	746	25.0
UKM	231	40.1

UM	306	27.2
UMK	13	100.0
UMP	119	65.7
UMS	162	42.8
UMT	85	44.5
UniMAP	73	41.0
UNIMAS	138	40.3
UPM	250	22.5
UPNM	0	0.0
UPSI	145	47.5
USIM	69	39.2
USM	179	18.7
UTeM	169	54.1
UTHM	236	57.9
UTM	348	33.3
UUM	238	25.1
Keseluruhan	3696	30.5

Rajah 1. Peratusan Daripada Jumlah Keseluruhan Responden

Jadual 3. Peratusan Responden Mengikut Kategori Fakulti/Bidang Pengajian

	Kategori Fakulti/Bidang Pengajian				
	Kejuruteraan/ Teknologi	Sains	Sains Sosial	Perubatan	Lain- Lain
Keseluruhan IPTA	35.8	16.2	33.5	4.3	10.1

Jadual 4. Peratusan Responden Mengikut Kategori Gred Jawatan

	Gred Jawatan					
	Pengajar	Pensyarah	Pensyarah Kanan	Prof Madya	Profesor	Lain- Lain
Keseluruhan IPTA	5.0	61.6	13.9	12.7	4.3	2.5

Jadual 5. Peratusan Responden Mengikut Pengalaman Mengajar

	Kurang 5 Tahun	5 - 10 Tahun	10 - 15 Tahun	15 - 20 Tahun	Lebih 20 Tahun
Keseluruhan	37.4	24.9	11.0	10.7	16.0

Jadual 6. Peratusan Responden Mengikut Jantina

	Jantina	
	Lelaki	Perempuan
Keseluruhan IPTA	52.3	47.7

Bahagian B: Kesediaan, Pengetahuan & Kemahiran Individu Serta Sokongan Institusi

Bahagian ini memberi penekanan ke atas maklumat berkaitan kesediaan staf akademik untuk menerapkan KI dalam P&P, keberkesanan kursus/program latihan penerapan KI serta sokongan rakan/institusi berkaitan aktiviti ini juga dikumpulkan. Untuk tujuan memudahkan bacaan, hasil analisis akan dilaporkan mengikut item atau kelompok item yang dikaji.

Item B06 mengena pastikan bilakah staf akademik mula menyedari keperluan menerapkan KI dalam aktiviti P&P yang mereka kendalikan. Jadual 7 menunjukkan hampir 2/3 responden telah mengetahui keperluan ini sekurang-kurangnya setahun lebih awal dari tarikh kajian. Walau bagaimanapun masih terdapat 10.2% responden menyatakan mereka belum pernah diberitahu berkenaan keperluan menerapkan KI dalam aktiviti P&P.

Jadual 7. Peratusan Bilangan Responden Mengikut Bila Mula Menyedari Keperluan Menerap KI dalam P&P

Item	Tidak pernah diberitahu	Kurang 6 bulan yang lalu	6 - 12 bulan yang lepas	1 - 2 tahun yang lalu	Lebih 2 tahun yang lalu
B06	10.2	13.0	13.0	25.4	38.4

95.1% responden bersetuju elemen KI diterapkan dalam P&P seperti dinyatakan dalam Jadual 8. Peratusan yang tinggi ini menunjukkan hampir keseluruhan staf akademik percaya elemen KI boleh dibangunkan melalui aktiviti P&P dalam sesuatu matapelajaran yang mereka kendalikan.

Jadual 8. Peratusan setuju elemen KI diterap dalam P&P

Item	Sangat Tidak Setuju	Tidak Setuju	Setuju	Sangat Setuju
B07	2.3	2.5	50.0	45.1

Walaupun tahap penerimaan staf akademik tinggi terhadap aktiviti penerapan KI dalam P&P, cuma 76.7% sahaja yang menyatakan mereka mempunyai keyakinan tinggi terhadap kesediaan bagi menerap KI seperti ditunjukkan dalam Jadual 9 (Item B08 – Respon 4.0 dan Respon 5). Bagi sokongan yang diberi oleh institusi dan rakan sejawat sebanyak 65.6% dan 58.7% staf akademik menyatakan sokongan diberi adalah tinggi seperti tertera pada Jadual 9 (Item B09 dan B10 – Respon 4.0 dan Respon 5).

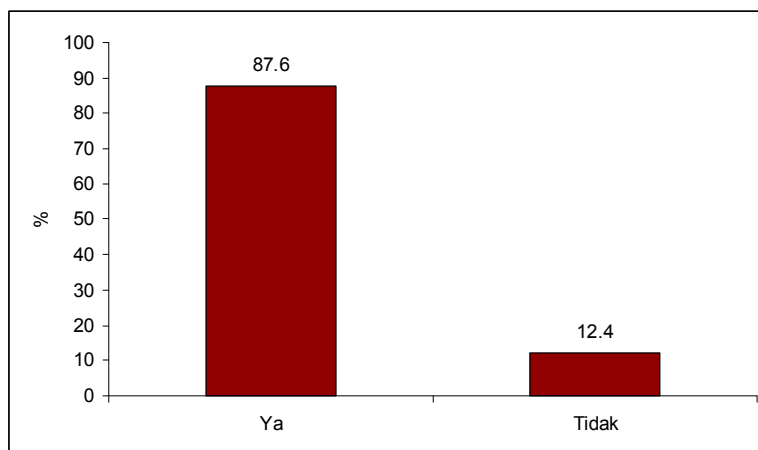
Jadual 9. Tahap kesediaan dan keberkesanan sokongan

Item	1 (Amat Rendah)	2	3	4	5 (Amat Tinggi)
B08	1.0	2.7	19.5	41.3	35.4
B09	2.0	5.8	26.5	38.9	26.7
B10	2.1	5.9	33.3	41.4	17.3
B11	4.5	14.3	43.6	30.5	7.1
B12	4.3	15.3	42.9	31.2	6.3
B13	7.0	15.7	41.3	29.6	6.3
B14	8.6	18.4	43.8	24.2	5.0

Bagi bahan/dokumen rujukan yang disediakan oleh institusi hanya 37.6% responden menyatakan ianya pada tahap 4 dan 5 (Jadual 9 Item B11). Sehubungan dengan itu pihak IPTA harus menambah bahan/dokumen rujukan bagi kegunaan penerapan KI dalam P&P. Tahap keberkesanan infrastruktur bagi menerap KI yang tinggi hanya dikongsi oleh 37.5% responden (Jadual 9 Item B12). Pihak IPTA harus memberi perhatian terhadap penyediaan infrastruktur yang bersesuaian bagi aktiviti P&P yang boleh menerapkan KI. Latihan yang dikendalikan di IPTA masih di tahap yang kurang memuaskan kerana hanya 35.8% dan 29.2% responden membuat pilihan 4 dan 5 (Jadual 9 Item B13 dan B14). Latihan-latihan penerapan dan penilaian KI harus lebih dimantapkan dengan mengambil kira kekerapan dan kualiti bahan latihan.

Bahagian C: Pelaksanaan Penerapan Ki Dalam P&P

Rajah 2 menunjukkan majoriti responden telah menerapkan KI dalam aktiviti P&P yang mereka kendalikan. Di kalangan mereka yang telah menerapkan KI, majoriti memulakan aktiviti penerapan KI melalui inisiatif sendiri (Jadual 10). Dari jadual yang sama hanya 25% responden memulakan aktiviti tersebut atasa arahan institusi.

Rajah 2. Peratusan penerapan KI dalam P&P

Jadual 10. Peratusan Dorongan/Inisiatif Memulakan Penerapan KI Dalam P&P

	Arahan Institusi	Dorongan Rakan	Inisiatif Sendiri
C16	25.6	2.0	72.4

Jadual 11 menunjukkan peratusan elemen KI yang diterapkan oleh responden dalam P&P yang mereka kendalikan. Diantara tujuh elemen KI yang telah ditetapkan oleh KPT untuk diterapkan di kalangan pelajar IPTA, elemen Kemahiran Berkomunikasi, Pemikiran Kritis & Kemahiran Menyelesaikan Masalah dan Kemahiran Kerja Berpasukan merupakan tiga elemen kemahiran yang sering diterapkan oleh responden. Ketiga-tiga elemen tersebut merupakan atribut utama yang diperlukan oleh majikan dalam proses pemilihan pekerja baru lepasan graduan. Elemen Kemahiran Keusahawanan kurang mendapat sambutan daripada responden dan pihak IPTA harus mengenalpasti masalah serta mencari jalan bagi menangani senario ini mengikut keperluan.

Jadual 11. Peratusan Elemen KI Yang Diterapkan Dalam P&P

Item	Elemen KI	% Melaksanakan
C17	Kemahiran Berkomunikasi	76.7
	Pemikiran Kritis & Kemahiran Menyelesaikan Masalah	69.3
	Kemahiran Kerja Berpasukan	74.0
	Pembelajaran Berterusan dan Pengurusan Maklumat	44.7
	Kemahiran Keusahawanan	12.2
	Etika dan Moral Profesional	52.1
	Kemahiran Kepemimpinan	41.2

Kaedah P&P konvensional (Kuliah, Tutorial dan Projek) masih merupakan kaedah utama yang digunakan oleh responden dalam aktiviti penerapan KI di dalam P&P. Kaedah lain khususnya aktiviti yang berpusatkan kepada pelajar walaupun digunakan tetapi masih di tahap yang rendah.

Jadual 12. Kaedah P&P yang sering diguna bagi menerapkan KI

Item	Kaedah P&P	% Melaksanakan
C19	Kuliah	60.1
	Tutorial	45.4
	Projek	60.3
	Makmal	26.7
	Kajian Kes	30.4
	Pembelajaran Koperatif	17.6
	Pembelajaran Berasaskan Masalah (PBL)	33.5
	Pembelajaran Berasaskan Masalah Berorientasikan Projek (POPBL)	17.5

Jadual 13 menunjukkan elemen KI yang sering dinilai adalah serupa dengan elemen KI yang sering diterap seperti dalam Jadual 11 iaitu Kemahiran Berkomunikasi, Pemikiran Kritis & Kemahiran Menyelesaikan Masalah dan Kemahiran Kerja Berpasukan.

Jadual 13. Peratusan Elemen KI Yang Dinilai Dalam P&P

Item	Elemen KI	% Dinilai
C20	Kemahiran Berkomunikasi	70.9
	Pemikiran Kritis & Kemahiran Menyelesaikan Masalah	63.4
	Kemahiran Kerja Berpasukan	67.7
	Pembelajaran Berterusan & Pengurusan Maklumat	32.8
	Kemahiran Keusahawanan	9.1
	Etika dan Moral Profesional	38.5
	Kemahiran Kepemimpinan	31.2

Majoriti responden masih lagi terikat dengan penggunaan kaedah penilaian konvensional seperti pembentangan, pemerhatian oleh pensyarah, projek dan laporan seperti dipaparkan dalam Jadual 14. Kaedah-kaedah ini mungkin berkaitan rapat bagi penilaian kemahiran berkomunikasi dan kerja berkumpulan.

Jadual 14. Peratusan Kaedah Penilaian Elemen KI Yang Sering Digunakan

Item	Kaedah	% Digunakan
C21	Ujian/Peperiksaan bertulis	38.1
	Pembentangan	72.1
	Pemerhatian oleh pensyarah	54.5
	Laporan	46.8
	Projek	50.9
	Portfolio	8.0
	Demonstrasi	16.8
	Lain-lain	4.2

Terdapat lebih 40% responden yang memperuntukkan sekurang-kurangnya 10 % agihan markah untuk elemen KI dalam penilaian P&P yang mereka kendalikan seperti ditunjukkan dalam Jadual 15. Peratusan ini agak tinggi memandangkan penilaian KI telah dijalankan dalam jangkamasa satu tahun dari tarikh pelancaran oleh Menteri Pengajian Tinggi. Walau bagaimanapun terdapat hampir 12% responden yang tidak menilai KI walaupun mereka melaksanakan aktiviti penerapan dalam P&P.

Jadual 15. Peratusan Responden Mengikut Agihan/Peratusan Markah Diperuntukkan Untuk Elemen KI

Item	0%	Kurang Dari 5%	5 - 10%	10 - 15%	Lebih Dari 15%
C23	11.9	16.5	31.0	24.3	16.3

Dari segi pemantauan aktiviti penerapan KI dalam P&P, lebih kurang 72% responden menyatakan ianya dilakukan oleh pihak institusi seperti di tunjukkan dalam Jadual 16. Walau bagaimanapun terdapat segelintir responden yang menyatakan institusi tidak melakukan sebarang aktiviti pemantauan dan maklumat ini disokongoleh maklumat dalam Jadual 17 yang menunjukkan hampir sepruh responden menyatakan bahawa tiada tindakan susulan yang diambil walaupun pemantauan dilaksanakan di IPTA masing-masing.

Jadual 16. Peratusan Responden Mengikut Kekekapan Institusi Memantau Aktiviti KI

Item	Tidak Pernah	Kadang-kadang	Sentiasa
C24	27.8	50.0	22.2

Jadual 17. Peratusan Responden Mengikut Tindakan Susulan Oleh IPTA Dari Hasil Pemantauan

Item	Ya	Tidak
C25	51.1	48.9

Jadual 18 menunjukkan lebih 90% daripada responden menyatakan pelajar memberikan respon yang positif terhadap aktiviti penerapan KI dalam P&P.

Jadual 18. Peratusan Responden Mengikut Respon Positif Pelajar

Item	Sangat Tidak Setuju	Tidak Setuju	Setuju	Sangat Setuju
C26	1.2	6.0	77.5	15.2

Bahagian D: Permasalahan Yang Dihadapi

Kajian ini juga mengumpulkan maklumat mengenai kekurangan dan masalah yang dihadapi oleh responden untuk/dalam melaksanakan aktiviti penerapan KI di dalam P&P. Perlu dinyatakan di sini bahawa masalah berkaitan aktiviti penerapan KI dalam P&P ini di alami bukan sahaja oleh golongan responden yang tidak menerapkan KI tetapi juga dialami oleh mereka yang telah melaksanakan aktiviti penerapan KI dalam P&P mereka (rujuk Rajah 2).

Maklumat dalam Jadual 19 menunjukkan bahawa kedua-dua kumpulan responden menghadapi empat masalah utama yang serupa iaitu:

- a. M5 (Kurang Kemahiran Menerap KI)

- b. M6 (Kurang Kemahiran Menilai KI)
- c. M4 (Tidak Cukup Masa akibat bahan kuliah yang banyak)
- d. M7 (Kurang Bahan/Dokumen Rujukan).

Sementara itu, masalah asas seperti kurang bersedia untuk menerap serta respon negatif dari pelajar bukanlah merupakan masalah utama kepada pelaksanaan aktiviti penerapan KI dalam P&P.

Jadual 19. Peratusan Responden Mengalami Masalah Untuk Menerap KI Dalam P&P

	Tidak Terap KI	Terap KI
M1 - Tidak setuju KI perlu diterap melalui P&P	6.7	2.9
M2 - Tidak percaya KI boleh diterap melalui P&P	5.6	1.7
M3 - Tidak bersedia	28.4	6.1
M4 - Tidak cukup masa (bahan kuliah banyak)	48.7	45.4
M5 - Kurang kemahiran menerap KI	64.2	32.5
M6 - Kurang kemahiran menilai KI	50.7	37.4
M7 - Kurang bahan/dokumen rujukan	48.0	38.7
M8 - Kurang sokongan pengurusan institusi	20.2	17.1
M9 - Kurang sokongan rakan sejawat	8.0	8.9
M10 - Kurang insentif dan penghargaan	18.4	28.2
M11 - Respon negatif dari pelajar	14.2	11.5

Ringkasan Dapatan

Secara ringkasnya, kajian ini mendapati:

- a. Majoriti responden bukan sahaja telah menyedari hasrat KPT untuk menerapkan KI di kalangan pelajar dalam P&P tetapi juga bersetuju dan bersedia untuk melaksanakannya di IPTA masing-masing.
- b. Aktiviti penerapan KI dalam P&P ini mendapat sokongan dari kebanyakan pihak pengurusan IPTA serta rakan staf akademik. Bagaimanapun, bagi beberapa IPTA, sokongan berkenaan masih perlu dipertingkatkan.
- c. Kesesuaian dan keberkesanan beberapa aspek tertentu berkaitan aktiviti penerapan KI dalam P&P masih berada di tahap kurang memuaskan dan amat memerlukan pembaikan. Ini melibatkan penyediaan dokumen/bahan rujukan yang bersesuaian, infrastruktur serta kursus/latihan yang berkesan bagi membantu staf akademik menguasai pengetahuan dan kemahiran untuk menerap dan menilai KI dalam P&P.
- d. Di peringkat pelaksanaan, majoriti responden telah melaksanakan aktiviti penerapan KI dalam P&P dengan tumpuan diberikan ke atas tiga elemen utama KI, iaitu Kemahiran Berkomunikasi, Kemahiran Kerja Berpasukan dan Pemikiran Kritis & Kemahiran Penyelesaian Masalah. Elemen KI ini juga dinilai dan diberi agihan markah dalam penilaian yang mereka laksanakan. Bagaimanapun, di atas

- sebab yang tidak diketahui, tumpuan ke atas elemen KI yang lain masih berada di tahap sederhana memuaskan atau lemah.
- e. Majoriti responden menggunakan pendekatan P&P konvensional (projek, kuliah dan tutorial) untuk menerapkan KI dalam P&P yang mereka kendalikan. Mereka juga banyak bergantung kepada kaedah penilaian konvensional (khususnya pembentangan) untuk menilai penguasaan KI di kalangan pelajar.
  - f. Secara umumnya, aktiviti pemantauan dan tindakan susulan yang dilakukan oleh institusi ke atas aktiviti penerapan KI dalam P&P masih perlu dipertingkatkan.
  - g. Beberapa kekurangan dan masalah yang dihadapi oleh responden dalam/untuk menerap KI dalam P&P juga telah dikenalpasti. Di antara kekurangan dan masalah utama ialah kekurangan pengetahuan dan kemahiran untuk menerap dan menilai KI dalam P&P, kekangan masa (akibat perlu menghabiskan silibus kursus yang dikendalikan) serta kekurangan bahan/dokumen rujukan yang boleh membantu mereka melaksanakan aktiviti tersebut. Bagaimanapun, masalah fundamental seperti tentangan dan ketidaksediaan mereka untuk melaksanakan aktiviti penerapan KI di kalangan pelajar dalam P&P ini bukan sebahagian dari masalah kepada majoriti responden.

Kesimpulan

Seperti dinyatakan sebelum ini, objektif utama kajian ini ialah untuk mengumpulkan maklumat asas berkaitan aktiviti penerapan KI yang diamalkan oleh staf akademik IPTA, khususnya yang berasaskan aktiviti P&P. Perlu dinyatakan di sini bahawa kajian ini melibatkan pengumpulan dan analisis data dari sumber yang amat terhad dan ianya tidak melibatkan pengumpulan sebarang maklumat kualitatif. Akibatnya, kebanyakan maklumat tidak dapat menerangkan secara terperinci mengapa sesuatu senario itu berlaku sedemikian.

Memandangkan masalah yang dihadapi oleh responden dalam/untuk menerap KI dalam P&P telah dikenalpasti iaitu dalam kekurangan pengetahuan dan kemahiran untuk menerap dan menilai KI dalam P&P, kekangan masa (akibat perlu menghabiskan silibus kursus yang dikendalikan) serta kekurangan bahan/dokumen rujukan yang boleh membantu mereka melaksanakan aktiviti, pihak IPTA harus mempertingkatkan usaha bagi melatih kumpulan pakar yang boleh membimbing rakan sejawat atau merangka program latihan yang lebih berkesan. Usaha juga harus ditingkatkan bagi menambah bahan rujukan dan dokumen bagi aktiviti penerapan kerana sumber yang sering diperolehi kebanyakannya dari sumber luar negara yang mempunyai suasana dan mengamalkan budaya pembelajaran yang berbeza.

Rujukan

Radin Umar Radin Sohadi, Mohd Salleh Abu, Wahid Razally, Jamaludin Badushah, Ahmad Yusof Buyong, Haslinda Hashim dan Nor Azizah Tamsi (penyunting). (2006). Modul Pembangunan Kemahiran Insaniah (Soft Skills) untuk Institut Pengajian Tinggi Malaysia, Serdang: Penerbit Universiti Putra Malaysia.

Mohd Zaki Kamsah
Mohd Salleh Abu
Universiti Teknologi Malaysia

Wahid Razzaly
Universiti Tun Hussein Onn Malaysia